

Žaneta Příbylová: Československá antropologie 1945–1992.

Bakalářská práce. Ústav historických věd FF Univerzity Pardubice, 2015 (2016). 99 s.

Posudek vedoucího práce

Žaneta Příbylová se pustila do značně obtížného a vpravdě i neobvyklého tématu – dějin fyzické antropologie v Československu od poválečného období až do roku 1992, kdy zanikla čs. federace. Zde je třeba zdůraznit, že se jedná o téma historiograficky dosud neprobádané – na rozdíl od čs. antropologie v meziválečném období, pro které jsou k dispozici alespoň dílčí studie (kupř. v r. 2013 proběhla konference o budování čs. antropologie). Odborný zájem o dějiny fyzické antropologie (v rámci dějin vědy) má daleko větší tradici v západní Evropě a USA. U nás se teprve stále ještě etabluje (M. Stella, M. Šimůnek).

Musím zcela jednoznačně konstatovat, že se Ž. Příbylová úkolu zhostila velmi zodpovědně. Podařilo se jí nashromáždit poměrně široký pramenný materiál, jenž však nabyl značné asymetrie, což se bohužel poněkud nepříznivě projevilo v samotné práci a její struktuře. Studentka poctivě materiál zpracovala a při nejasnostech neváhala využít možnosti konzultací. Jako jejímu supervizorovi mi bylo jasné, že vzhledem k časovým limitům nebude možné sepsat teoretičtější zaměřenou studii. Bylo třeba se tedy spokojit se schematickým přehledem.

Struktura bakalářské práce Ž. Příbylové je v zásadě odpovídající, ačkoliv (za)řazení některých (sub)kapitol může být považováno za diskutabilní. V úvodu nastiňuje studentka předmět práce – tedy shrnutí vývoje čs. antropologie v letech 1945 až 1992. Pokládá si přitom výzkumné otázky, na něž chce nalézt odpověď. Zhodnotila pramennou základnu a dostupnou literaturu (pravda, rešerše literatury mohla být důkladnější!). Ve druhé kapitole definovala fyzickou antropologii a velmi správně poukázala na rozdíly mezi kontinentálním a anglosaským pojetím antropologie. Ve třetí části stručně nastínila historický vývoj antropologie od průkopníků až po vznik a rozvoj antropologie jako svébytné disciplíny. Dále se autorka soustředila na vznik a vývoj fyz. antropologie v českých zemích až do r. 1939. Neopomněla přitom zmínit průkopníky (Purkyně, Grégr). Popsala proces etablování zdejší antropologie (L. Niederle, J. Matiegka, V. Suk) a zhodnotila význam A. Hrdličky. Zde bych jen připomenul, že Matiegka založil na KU Antropologický ústav, nikoliv jakési oddělení (s. 11).

Od páté kapitoly už se autorka věnuje poválečnému období. Popisuje institucionální obnovu a velmi zajímavý je i přepis „zážitků“ J. Malého při přebírání pražského Antropologického ústavu, jehož prostory za války sloužily Ústavu pro rasovou biologii (pod ved. B. K. Schultze). V dalších dvou částech jsou stručně charakterizovány příbuzné obory a subdisciplíny samotné fyz. antropologie.

Autorka klade velký důraz na institucionální ukotvení antropologie na univerzitách i na dalších pracovištích (především muzea). Zmiňuje přitom důležité osobnosti tuzemské antropologie (V. Fetter, J. Suchý, M. Prokopec a řadu dalších). Dále jsou popsána hlavní výzkumná témata čs. antropologie, především pak výzkum mládeže (chybí mi tu však třeba výzkum Romů). Velmi zajímavá je desátá kapitola, jež pojednává o vztahu čs. antropologie k rasám a rasismu s drobným exkursem do meziválečného období. Uvítal bych však větší důraz na ideologické aspekty boje proti rasismu, jenž byl spojován s „imperialismem“.

Vůbec největší prostor je věnován Československé společnosti antropologické (ČSSA) při ČSAV, k níž měla nejvíce materiálu (díky tomu není obsah kapitol tak úplně vyvážený). Autorka velmi detailně popsala organizační a personální strukturu ČSSA, a to včetně regionálních poboček (pražské se věnovala nejpodrobněji). U této kapitoly velmi postrádám

provázanost s ostatními částmi – řada prvků se totiž samozřejmě prolínala např. s univerzitními pracovišti, badatelskými tématy, ale i popularizací antropologie, kteréžto se bohužel Ž. Příbylová téměř nevěnovala. V další části pak načrtla mezinárodní vztahy čs. antropologie, přičemž vyzdvihla vztahy s Polskem a SSSR (proč je Moldavsko uvedeno zvlášť na s. 53?!), ale ne zcela jasně se vypořádala se vztahy se západními antropologickými školami. V závěru provedla shrnutí svých poznatků a odpověděla na otázky, jež si položila v úvodu. Velmi kvalitně jsou pak zpracovány přílohy týkající se hlavně ČSSA, její struktury a činnosti.

Pramennou základnu tvoří především dobové odborné knihy (příručky, učebnice, v menší míře i studie) s malým přesahem i za rok 1992, periodika (*Zprávy ČSSA*) a archivní materiály. Z archivních zdrojů využila přitom fondu ČSSA, který je uložen v Archivu AV ČR, díky čemuž získala nejvíce poznatků právě o čs. antropologické společnosti. Je škoda, že nevyužila možnosti rozhovorů s pamětníky z řad antropologů starších ročníků.

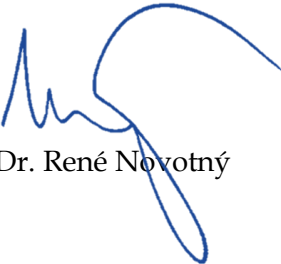
Bakalářská práce rozhodně není prostá formálních nedostatků. Relativně časté je opakování slov, studentka se dopuštěla stylistických prohřešků (např. útržkovité věty) či neobratností. Ne zcela dobře působí překlepy ve vlastních jménech (kupř. Agassin místo Agassiz, Cobineau místo Gobineau, ...). Po čistě gramatické stránce však práce závažnější nedostatky neobsahuje. Citační úzus byl v zásadě dodržován, bibliografický seznam je též v pořádku.

Jak už jsem uvedl, tato bakalářská práce nemá vysloveně teoretické ambice, a je tudíž veskrze deskriptivního charakteru. To ale samo o sobě nemusí být ke škodě, neboť se jedná skutečně o zcela nezpracované téma, které může být právě teoreticky prohloubeno v nějaké následné studii, kterou bych velmi uvítal. Daleko více bych uchazečce – coby studentce OHP – vyčetl, že nevěnovala zvýšenou pozornost vztahům mezi antropologií a archeologií, např. formou samostatného exkursu. Studentka poněkud opomenula Slovensko, ale do jisté míry pro to mám i pochopení kvůli rozdílným podmínkám a historickému pozadí (což ovšem měla autorka uvést!). Dále mi v práci chybí srovnání se zahraničními pracemi, které se věnovaly dějinám antropologie v jiných zemích (kupř. Hoßfeld a Proctor a jejich pojetí dějin německé fyzické antropologie – včetně poválečných let!).

Závěrečné hodnocení

Bakalářskou práci Žanety Příbylové považuji i přes výše uvedené výhrady za přínosnou. Předložený přehled může být dobrým základem pro další, nyní již teoretičtější studium. Množství prostudovaných pramenů je pro tento typ kvalifikačních prací spíše nadprůměrný. Uchazečka z velké části splnila zadání a její text odpovídá příslušným nárokům. Bakalářskou práci proto **doporučuji k obhajobě** a navrhuji hodnocení *velmi dobře*.

V Pardubicích dne 27. 1. 2016

PhDr. René Novotný